

Qabul qilindi: 02.06.2025

Chop etildi: 31.07.2025

UDK: 801.82:81.179

TERMIZIY ALLOMALAR MEROSINI O'RGANISH VA TARG'IB QILISHNING AHAMIYATI

Yaxyayev Zoxir Qarshiyevich,

Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi matbuot kotibi

THE IMPORTANCE OF STUDYING AND PROMOTING THE LEGACY OF TERMIZI SCHOLARS

Yahyayev Zohir Karshiyevich

Press Secretary of the Imam Termizi International scientific-research
center

ЗНАЧЕНИЕ ИЗУЧЕНИЯ И ПРОПАГАНДЫ НАСЛЕДИЯ УЧЁНЫХ ТЕРМИЗА

Яхьяев Захир Каршиевич,

пресс-секретарь Международного научно-исследовательского
центра имени Имама Термизи

<https://orcid.org/0009-0005-2799-2243>

e-mail:
yaxyayev.zoxir@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada Imom Termiziy va Termiziy allomalarning ilmiy-ma'naviy merosi, ularning islom ilm-fani rivojida o'rni va zamonaviy jamiyatda bu merosni chuqur o'rganish va targ'ib etish zaruriyati haqida so'z yuritiladi. Maqolada ushbu boy merosni yosh avlodga yetkazish, uni zamonaviy texnologiyalar orqali keng ommaga tanitish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Imom Termiziy, ilmiy meros, islom olimlari, targ'ibot, Termiz allomalari, ma'naviy qadriyatlar, yosh avlod, zamonaviy texnologiyalar.

Annotation: This article discusses the scholarly and spiritual legacy of Imam Termiziy and other Termizi scholars, their contributions to the development of Islamic sciences, and the need to deeply study and promote this heritage in modern society. The article provides recommendations on how to convey this rich legacy to the younger generation and how to introduce it to the wider public through modern technologies.

Keywords: Imam Termiziy, scholarly legacy, Islamic scholars, promotion, Termiz scholars, spiritual values, youth, modern technologies.

Аннотация: В данной статье рассматривается научно-духовное наследие Имама Термизия и термизских учёных, их вклад в развитие исламской науки, а также необходимость глубокого изучения и популяризации этого наследия в современном обществе. В статье приведены рекомендации по передаче этого богатого наследия молодому поколению и его широкому распространению с использованием современных технологий.

Ключевые слова: Имам Термизий, научное наследие, исламские учёные, пропаганда, термизские учёные, духовные ценности, молодёжь, современные технологии.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ/INTRODUCTION).

O'zbek xalqining boy ilmiy-ma'naviy merosi jahon tamadduni tarixida alohida o'rin egallaydi. Xususan, Movarounnahr zaminidan yetishib chiqqan alloma va muhaddislar islom ilmlari taraqqiyotiga beqiyos hissa qo'shgan. Shunday buyuk allomalardan biri Imom Termiziy bo'lib, u hadis ilmining yetuk namoyandasi sifatida tanilgan.

Imom Termiziy nomi nafaqat diniy, balki madaniy, axloqiy va ijtimoiy-ma'naviy hayotda ham chuqur iz qoldirgan ulug' siymodir. Bugungi kunda u yashab o'tgan hudud —Termiz shahri ilm-fan, tafakkur va ma'naviyat markazi sifatida yana bir bor e'tiborga olinmoqda.

Imom Termiziy va Termiziy allomalarning boy ilmiy merosini chuqur o'rganish, uni

zamonaviy metodologiyalar asosida tahlil qilish, yosh avlodga yetkazish va keng jamoatchilikka tanitish bugungi davrning muhim vazifalaridan biridir. Zero, ularning asarlarida nafaqat diniy bilimlar, balki jamiyatni tarbiyalash, axloqiy me'yorlarni mustahkamlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan chuqur fikrlar mujassam. Ushbu merosni o'rganish — bu nafaqat o'tmishga nazar, balki bugungi va kelajak avlod tarbiyasiga xizmat qiluvchi amaliy harakatdir.

Zamonaviy globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida ma'naviy merosni targ'ib qilish yangi shakl va uslublarni talab qilmoqda. Bu borada Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi tomonidan amalga oshirilayotgan ilmiy, ma'rifiy va madaniy faoliyatlar e'tiborga molikdir. Ayniqsa, bu faoliyatlarning zamonaviy kommunikatsiya vositalari, internet resurslari, ijtimoiy tarmoqlar orqali keng ommaga yetkazilishi Termiziy allomalari merosini jahon miqyosida tanitishda muhim omil bo'lmoqda.

Ushbu maqolada Imom Termiziy va Termiziy allomalarining ilmiy-ma'naviy faoliyati, ularning islom ilm-fani rivojiga qo'shgan hissasi hamda bugungi kunda ularning merosini o'rganish va targ'ib qilishning dolzarbligi haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, maqolada ushbu merosni yoshlar ongiga singdirish, uni ommalashtirishda zamonaviy texnologiyalar, raqamli platformalar va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham keltiriladi. Bu esa ilmiy-ma'naviy merosimizni tiklash, qadriyatlarimizni asrash va milliy o'zligimizni mustahkamlash yo'lidagi muhim qadamlardan biri bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD (JIITEPATYPA II METOD / MATERIALS AND METHODS). Imom Termiziy va Termiziy allomalar ilmiy merosini o'rganishda asosiy manba sifatida hadis ilmining mo'tabar to'plamlari, ularning zamonaviy sharhlari, tarjimalari, shuningdek, biografik va lug'aviy manbalar xizmat qiladi. Bu borada eng avvalo, Muhammad ibn Iso Termiziyning mashhur asari "Sunan" alohida o'rin egallaydi. Ushbu asar hadis ilmining asosiy to'plamlaridan biri bo'lib, unda muallif hadislarni sahih, hasan va zaif toifalarga ajratgan, ularning isnod va matnlarini ilmiy mezonlar asosida tahlil qilgan [4].

Hadis ilmining rivojida Imom Termiziy kabi allomalarining o'rni haqida ma'lumot beruvchi

biografik manbalar, xususan Shamsuddin Zahabiyning "Tazkiratul huffaz" asari muhim ahamiyatga ega. Unda Imom Termiziy hayoti, ilmiy faoliyati va ilmiy maqomi haqida ishonchli tarixiy dalillar keltirilgan [6].

Zamonaviy davrda Imom Termiziy merosini yangicha tahlil qilgan muhim tadqiqotlardan biri — Nuridin Itrning "Al-Imam at-Tirmiziy va al-muvazanatu jami'ih va bayna as-sahihayn" nomli asaridir. Unda Imom Termiziyning hadis to'plami Imom Buxoriy va Imom Muslim to'plamlari bilan qiyosiy tahlil qilingan [5].

Shuningdek, O'zbekiston Milliy axborot agentligi rasmiy sayti (<https://uza.uz>) [7], shuningdek termiziy.uz [8] saytlarida Imom Termiziy, Termiz allomalari va ularning ilmiy merosi haqidagi eng so'nggi yangiliklar, maqolalar va raqamli materiallar muntazam chop etilib borilmoqda. Bu manbalar zamonaviy axborot texnologiyalari orqali ilmiy merosni keng jamoatchilikka yetkazishda muhim vositadir.

Yuqorida keltirilgan yozma va raqamli adabiyotlar Imom Termiziy va Termiz allomalari merosini chuqur o'rganish uchun boy manba bazasini tashkil etadi. Hadis matnlari, ularning tarixiy-biografik sharhlari, zamonaviy tahlillar hamda raqamli platformalarda berilgan ma'lumotlar bu mavzuni kompleks yondashuvda tadqiq etish imkonini beradi.

MUHOKAMA

(ОБСУЖДЕНИЕ/DISCUSSION). So'nggi yillarda Prezidentimiz tashabbusi bilan olib borilayotgan islohotlar nafaqat iqtisodiyot va siyosat, balki ma'naviyat sohasida ham yangi ufqlarni ochib bermoqda. Xususan, 2017-yil 14-fevral kuni qabul qilingan "Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qaror [1] asosida tashkil etilgan mazkur markaz Surxondaryo viloyatida, xususan, Termiz shahrida ilm, ma'naviyat va taraqqiyot timsoliga aylandi.

Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markaziga qilgan tashrifi chog'ida:

"Islom dini rivojiga hissa qo'shgan buyuk alloma, vatandoshimiz Abu Iso Termiziy va Termiziy allomalarining benazir merosini ilmiy asosda chuqur o'rganish va xalqimizga yetkazish o'ta muhim ishdir", — deya bejiz ta'kidlamagan edilar [2].

Darhaqiqat, Surxondaryo zaminidan Imom Abu Iso Termiziy, Hakim Termiziy, Abu Bakr Varroq Termiziy singari yuzlab yirik allomalar yetishib chiqqan. Ularning har biri islom ilmi, hadisshunoslik, tasavvuf, fiqh, tafsir kabi sohalarida o'ziga xos maktab yaratgan. Ularning ilmiy merosi bugungi kunda nafaqat o'zbek xalqi, balki butun musulmon dunyosi uchun bebaho boylikdir.

Bugungi kunda Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazining rasmiy sayti – Termiziy.uz sayti orqali Termiziy allomalarga oid ilmiy maqolalar, kitoblar, qadimiy qo'lyozmalar tavsifi, zamonaviy izlanishlar va xalqaro hamkorlikka oid ma'lumotlar doimiy ravishda yoritib borilmoqda. Sayt orqali nafaqat ilmiy xodimlar, balki talabalar va o'qituvchilar ham Termiziylar merosi bilan tanishib, undan foydalanishi mumkin [7].

Termiziylar merosi borasidagi targ'ibot ishlari faqat ilmiy doira bilan cheklanib qolmaydi. Xususan, Surxondaryo viloyatidagi maktablarda "Termiziylar avlodimiz" shiori ostida o'tkazilayotgan targ'ibot tadbirlari yuksak natijalarni bermiqda. Bu tadbirlarda maktab o'quvchilari uchun maxsus ma'naviy-ma'rifiy mashg'ulotlar, sahna ko'rinishlari, viktorinalar, ilmiy ma'ruzalar tashkil etilmoqda. O'quvchilarning Termiziy allomalari hayoti va asarlari bo'yicha tayyorlagan taqdimotlari, adabiy-badiiy chiqishlari, esse va referatlari yoshlar orasida Termiziylar merosiga bo'lgan qiziqishni orttirayotgani ayni haqiqatdir [8].

NATIJALAR (PE3YJITATY/ RESULTS). Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi tashabbusi bilan ilmiy muassasalar, oliy ta'lim dargohlari hamda xorijiy ilmiy markazlar bilan hamkorlikda o'tkazilayotgan xalqaro anjuman va konferensiyalar ushbu merosning global darajadagi ilmiy dolzarbligini tasdiqlaydi. Jumladan, 2024-yil 17–18-oktabr kunlari Termiz shahrida o'tkazilgan "Imom Termiziy ilmiy merosining islom sivilizatsiyasida tutgan o'rni" mavzusidagi xalqaro ilmiy anjumanda Buyuk Britaniya, Turkiya, Rossiya, Misr, Iroq, Afg'oniston, Hindiston, Pokiston kabi davlatlardan 50 dan ortiq yetuk olimlar ishtirok etdi. Bu esa Termiziy allomalar merosining jahon ilmiy jamoatchiligi tomonidan katta e'tirof etilayotganidan dalolat beradi [2].

Ushbu ilmiy-amaliy chora-tadbirlar orqali ajdodlarimizning bebaho merosi asosida yosh avlodni vatanparvar, bilimli, ma'naviy barkamol shaxs etib tarbiyalash, ularni global ilmiy hamjamiyat bilan teng raqobatga tayyorlashga xizmat qilmoqda. Zero, Imom Termiziy va Termiziy allomalarning ilmiy merosi yoshlar qalbida milliy iftixor, ma'naviy uyg'onish, yurtga sadoqat tuyg'ularini kuchaytiradi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ/CONCLUSION). Xulosa qilib aytganda, Imom Termiziy va Termiziy allomalarning ilmiy-ma'naviy merosini chuqur o'rganish, uni xalqaro miqyosda targ'ib qilish va avloddan-avlodga yetkazish bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Bu yo'lda olib borilayotgan ishlar – Imom Termiziy, Hakim Termiziy, Burhoniddin Termiziy va boshqa Termiziylar nomini abadiylashtirish, Termiz ilmiy an'analari davom ettirish o'zligini anglashi kerak bo'lgan har bir yosh uchun bebaho maktabdir. Shu sababli, bu yo'nalishdagi faoliyat davomli, izchil va chuqur ilmiy asosda olib borilishi muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА/ REFERENCES):

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 14.02.2017-yildagi PQ-2774-sonli "Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
2. 2024 yil 17-18 oktabr kunlari Termiz shahrida bo'lib o'tgan Imom Termiziy ilmiy merosining islom sivilizatsiyasida tutgan o'rni" mavzusidagi xalqaro ilmiy anjuman maqolalari to'plami.
3. Aminov H. Ismoilov M. Abiyev H. Abdullayev B. Sunani Termiziy sharhi. 2-j. – Toshkent: Irfonnashr, 2021. – 396 b.
4. Muhammad ibn Iso Termiziy. Sunan. – Bayrut – Livan: Dorul kutubil ilmiya, 1973. – 784 b
5. Nuriddin Itr. Al-Imam at-Termiziy val muvazanatu jomi'ih va bayna sahihayn. – Damashq: Dorul basoir, 2014. – 576 b.
6. Shamsiddin Zahabiy. Tazkirotul huffoz. 2-jild. – Haydarobod. Majlis doiratil ma'orif an nizomiya, 1915. – 1403 b.
7. <https://uza.uz/uz>
8. <https://termiziy.uz/uz>